

تخته سیاه

سرشناسه : شرفی، مهران
عنوان و پدیدآور : آرایه‌های ادبی (کلیه رشته‌ها) / مولف مهران شرفی.
مشخصات نشر : تهران : تخته‌سیاه، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری : ۱۰۴ ص.
فرمت : مجموعه کتاب‌های آشتی.
شابک : 978-600-6997-22-3 : ۵۰۰۰۰ ریال
نهرست نویسی براساس : فیبا
موضوع : دانشگاه‌ها و مدارس آلی -- ایران -- آزمون‌ها
موضوع : معانی و بیان -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
رده‌بندی د.ک.ب. : ۱۳۹۲ ۴۴ ش / LB ۲۳۵۳
رده‌بندی دیویی : ۳۷۸/۱۶۴۴
شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۰۱۲۰۱

انتشارات تخته‌سیاه

نام کتاب : آرایه‌های ادبی (کلیه رشته‌ها)

مؤلف : مهران شرفی

ناشر : تخته‌سیاه

چاپ اول : ۱۳۹۲

تیراژ : ۳۰۰۰ جلد

حروف‌نگار : علی‌اصغر دارستانی، فاطمه هلالی

صفحه‌آرایی : صنم آفریگان

طراح جلد : ترانه میلادی

ناظر چاپ : عبدا... فتوحی

قیمت : ۵۰۰۰۰ ریال

شماره شابک : ۳ - ۲۲ - ۶۹۹۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

صندوق پستی ۱۳۱۴۵-۴۳۴ انتشارات تخته سیاه

۶۶۴۰۰ ۳۰۰ - ۶۶۴۰۰ ۳۳۰

ای خدا ای فضل تو حاجت روا
با تو یاد هیچ کس نبود روا

بی شک یکی از سخت ترین سؤالات آزمون ادبیات به زیباترین بخش آن مربوط می شود عمده ی زیبایی شعر یا یک متن ادبی به صورت خیال آفریننده ی آن باز می گردد اما در فضای خشک و عاقلانه ی کنکور متأسفانه مجالی برای التذاذ ادبی باقی نمی ماند! وقتی دوستان تخته سیاهی من خبر از بدید آمدن مجموعه کتاب های آشتی دادند شک نکردم که جای کتاب آرایه های ادبی در همین مجموعه است!

کتابی که از سویی با مثال های زیاد و بررسی دقیق سؤالات آرایه های کنکور سراسری، دانش آموز را در پاسخ گویی به سؤالات آرایه توانا تر می کند و از سویی با آوردن ابیاتی از مولانا، حافظ و سعدی و ... تلاشی در جهت آشتی دادن دانش آموزان عاقل امروز با شعر پارسی دارد!

با تشکر از:

- (۱) سرکار خانم فرناز شرفی برای بازخوانی کتاب
- (۲) سرکار خانم آفریگان برای زحمت تایپ و صفحه آرایی کتاب
- (۳) دوستان عزیزم در مجموعه ی تخته سیاه خصوصاً خانم دکتر مولانا آرام فر و دوست عزیزم آقای دکتر مهدی آرام فر به خاطر مساعدت در نگارش کتاب

فهرست

۲۹	مجاز، استعاره و کنایه	۵	تضاد
۳۰	کنایه	۵	تناقض (متناقض نما یا پارادوکس)
۳۲	مجاز	۶	حسن آمیزی
۳۴	علاقه‌های مجاز	۷	مراعات نظر (تناسب)
۳۶	استعاره	۸	تضمین
۳۶	استعاره مصرحه	۸	تلمیح (اشاره)
۳۸	استعاره مکنیه	۹	لف و نشر
۴۰	اضافه‌ی استعاری	۱۰	اغراق (مبالغه)
		۱۰	ارسال المثل (مثل)
۴۲	بانک تست از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۱	۱۱	اسلوب معادله (تمثیل)
۷۸	پاسخ‌نامه بانک تست	۱۲	حسن تعلیل
		۱۳	ایهام
		۱۴	ایهام تناسب
		۲۱	جناس
		۲۲	جناس تام
		۲۲	جناس ناقص
		۲۳	اشتقاق
		۲۳	سجع
		۲۴	موازنه و ترصیع
		۲۴	تکرار
		۲۵	تصدیر (رد العَجَز علی الصدر)
		۲۵	واج آرایی (نغمه‌ی حروف)
		۲۵	تشبیه
		۲۶	تشبیه بلیغ
		۲۷	اضافه‌ی تشبیهی
		۲۸	تشبیه مُرجع

۱ - تضاد (طباق):

آمدن دو کلمه که معنی مخالف (متضاد) یکدیگر دارند مثل: شب و روز، زشت و زیبا و ...
 عاشقم بر لطف و بر قهرش به جد بوالعجب من عاشق این هر دو ضد
 اندک اندک زین جهان هست و نیست نیستان رفتند و هستان می‌رسند
 در عشق زنده باید، کز مرده هیچ ناید دانی که کیست زنده؟ آن کاو ز عشق زاید

۲ - تناقض (متناقض نما) یا پارادوکس (paradox):

آوردن دو واژه‌ها دو مفهوم متناقض است که به یک چیز نسبت داده شوند.
 از بهی سرسار، جو بار لحظه‌ها جاری است.
 بر بساطی که بساطی نیست
 تهی یعنی خالی و سرشار یعنی پر، چگونه می‌توان پر از خالی را تصور کرد؟
 یا در مثال دوم اگر بساط است پس چرا شاعر در ادامه می‌گوید بساطی نیست؟
 همین‌طور عباراتی مثل: یخ گرم، آتش سرد، قیاد سکوت و ... همگی پارادوکس دارند.
 تضاد از لحاظ عقلی قابل اثبات است مثل: لیوان اول پر و لیوان دوم خالی است. اما تناقض اثبات عقلی ندارد، مثل: این لیوان پر از خالی است.

چند مثال برای تناقض:

کی شود این روان من ساکن این چنین ساکن روان که منم
 هرگز حضور حاضر غایب شنیده‌ای من در میان جمع و دلم جای دیگر است
 از خلاف آمد عادت بطلب کام که من کسب جمعیت از آن زلف پریشان کردم
 هرگز چنین دلی را غمه فرو نگیرد غم‌های عالم او را شادی دل‌فزاید
 ثروت
 دولت فقر خدایا به من ارزانی دار کاین کرامت سبب حشمت و تمکین من است

نمونه ۱: در نمونه‌های زیر تناقض‌ها را مشخص کنید:

- (۱) شه صلاح‌الدین که تو هم حضری هم غایبی
- (۲) مثال عشق پیسدایی و پنهان
- (۳) قطره تویی، بحر تویی، لطف تویی، قهر تویی
- (۴) تا آمدی اندر برم شد کفر و ایمان چاکرم
- (۵) از من گریز تا تو اندر بلا نیفتی
- (۶) گاه سوی جفا روی گاه سوی وفا روی
- ای عجوبه واصلم بیا بیا بیا بیا
- ندیدم همچو تو پیدا و پنهان
- قند تویی، زهر تویی، بیش میازار مرا
- ای دیدن تو دین من وی روی تو ایمان من
- بگزین ره سلامت ترک ره بلا کن
- آن منی کجا روی؟ بی تو به سر نمی‌شود

یاسع: سه نمونه‌ی اول تناقض و سه نمونه‌ی دوم تضاد دارند.

نکته: گاهی کلماتی که تضادی با هم ندارند در کاربردی هنرمندانه ایجاد تناقض می‌کنند. به دو مثال زیر توجه کنید:

ز کوی یار می‌آید نسیم باد نوروزی / از این باد ار مددجویی جز از این باد نوروزی

این‌که بار سبب روشنی چراغ گردد تناقض است اما باد و چراغ تضاد ندارند.

مثال دیگر:

مهر بان را مشتری جز گوش نیست / مهر بان را مشتری جز گوش نیست

این‌که بی‌هوش، از هوش با فیر باشد تناقض است اما هوش به معنی حقیقت عشق با بی‌هوش یعنی عاشق در تضاد نیستند.

۳- حس آمیزی:

آمیختن دو یا چند حس است در کلام مثلاً در نمونه‌ی «ببین چه می‌گویم» بیهی است که گفتار با حس شنوایی درک می‌شود اما گوینده به جای بشنو، می‌گوید ببین یعنی حس بینایی را به جای حس شنوایی به کار برده است.

یا در نمونه‌ی «خبر تلخی بود» (خبر را با حس شنوایی درمی‌یابیم اما تلخی را با حس چشایی) این آمیختن دو حس را با یکدیگر «حس آمیزی» می‌گوییم. نمونه‌های دیگر: